



## ابوالقاسم محمد بن حوقل

ابو القاسم محمد بن حوقل یا محمد بن علی نصیبی یا نصیبینی متوفای پس از ۳۶۷ هجری قمری، **بازرگان**، سیاح معروف و جغرافی دان **عرب در قرن چهارم قمری** است.

### فهرست مندرجات

- ۱ - معرفی اجمالی
- ۲ - آثار
- ۳ - عناوین مرتبط
- ۴ - منبع

### معرفی اجمالی

وی از ۳۳۱ تا ۳۵۹ ق/ ۹۴۳ تا ۹۷۰ به **سیاحت** در بلاد اسلامی پرداخت و کتاب «صورة الارض» یا «المسالک و الممالک» را تالیف کرد. از زندگی وی اطلاع چندانی در دست نیست. وی در نصیبین واقع در بین النهرین علیا زاده شد ولی **تاریخ** ولادتش معلوم نیست. اما با توجه به قرائن می‌توان حدس زد که ولادت وی باید سال‌ها پیش از ۳۲۰ ق بوده باشد. تاریخ **مرگ** او نیز در مآخذ موجود نیامده اما احتمالاً پس از ۳۶۷ ق بوده است. وی به عزم مطالعه درباره سرزمین‌های اسلامی و ملت‌های مختلف و نیز به منظور **تجارت سفر** تاریخی خود را از **بغداد** (دار السلام) آغاز کرد. سفر ابن حوقل چنانکه اشاره شد، برای تجارت بود، اما شاید وی در حقیقت مبلغ مذهبی و داعی سیاسی **فاطمیان** بوده است زیرا برنامه سفر او رفتن به آفریقای شمالی (قلمرو حکومت فاطمیان) و اندلس (قلمرو حکومت امویان اسپانیا) بود و در ضمن به نابلی (ناپولی- ناپل) و پالمونیز سفر کرده است بدین سان معلوم می‌شود که ابن حوقل تمایلات سیاسی هم داشته چنانکه به گفته کراچکوفسکی دوزی او را جاسوس فاطمیان دانسته است.

### آثار

ابن حوقل دو **اثر** معروف داشته است: یکی کتابی درباره سیسیل که در دست نیست و دیگری کتاب «**المسالک و الممالک**» یا «**صورة الارض**». ابن حوقل را می‌توان در بین جغرافی دانان از نوادر روزگار به شمار آورد. وی **ثلث قرن در سفر** بود و در خلال آن از سرزمین‌های اسلامی- **هند** تا اسپانیا- دیدن کرد و به سرزمین‌های دیگر هم رهسپار شد تا به بلغار و رود ولگا رسید. بسیار خواند و بسیار دید تا «صورة الارض» را که جامع همه تجربه‌های او بود نوشت.

### عناوین مرتبط

**صورة الارض (کتاب)** .

### منبع

نرم افزار جغرافیای جهان اسلام، مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی.